HE 14/2023 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta

Asiantuntijalausunto, Tyks Psykiatria, Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Kiitän mahdollisuudesta saada kommentoida tätä tärkeää lakiesitystä.

Hallituksen esitys on perusteltu, ja mielenterveyspotilaiden oikeusaseman vahvistaminen muun muassa nyt käsiteltävällä tavalla on välttämätöntä. On kuitenkin ongelmallista, että Suomi on ajautunut tilanteeseen, jossa kyseinen nopeasti valmisteltu yksittäinen lakiesitys joudutaan tuomaan käsittelyyn ilman itsemääräämisoikeuden rajoitusten laajempaa kokonaiskäsittelyä. Potilaiden, heidän edustajiensa ja hoitojärjestelmän kannalta on kuormittavaa ja hämmentävää, jos asiaan liittyvä lainsäädäntö muuttuu usein ja pistemäisesti.

Lakiesitykseen liittyviä erityisiä huolenaiheita on kaksi. Ensinnäkin valtakunnallinen vaikea psykiatripula julkisessa terveydenhuollossa tarkoittaa, että kaikki virkalääkäreiden lisätehtävät ovat käytännössä pois potilaiden muusta hoidosta. Tällöin on epäselvää, parantaako lakiesitys potilaiden asemaa kokonaisuutena, vai huonontaako se sitä. Lakiesityksen perusteluissa todettu vaadittavien päätösten määrä on todennäköisesti oikeansuuntainen, mutta tarvittavan ajankäytön laskelma lääkärin puolen tunnin työmäärästä on alimitoitettu. Potilaan tiedottaminen ja kuuleminen, päätöksen kirjaaminen ja tiedoksianto, sekä valitusmenettelyn aiheuttama selvitys ja lausuntotyö tulevat aiheuttamaan hoitavalla lääkärille noin yhden tunnin työn. Hallituksen kirjatut toimenpiteet lääkärimäärään lisäämiseksi ovat riittämättömiä, eivätkä tulee korjaamaan psykiatrian tilannetta oleellisesti.

Toiseksi, potilaan tahdosta riippumatonta lääkitystä tarvitaan erityisesti äkillisissä ja vaikeissa akuuteissa tilanteissa, kuten nopeasti tarkkailuun ottamisen päätöksen jälkeen. Näissä tilanteissa potilaan käytös saattaa välittömästi ja vakavasti vaarantaa sekä hänen että muiden henkilöiden terveyttä ja turvallisuutta, ja häntä saatetaan joutua pitämään kiinni useiden henkilöiden toimesta. Oikea ja välitön lääkitys on tällöin usein välttämätöntä ja potilaan etu. Kun potilas vastustaa lääkitystä tai on kykenemätön ilmaisemaan kantaansa, lakiesityksen mukainen hallintopäätöksen tekeminen viivästyttäisi välttämätöntä hoitoa kohtuuttomasti ja vaarantaisi terveyttä ja turvallisuutta. Tämä tapahtuisi, vaikka päätöksen kaavaan ei sisältyisi potilaan laillisen edustajan kuuleminen. Mikäli tämä sisältyy kaavaan, muodostuu viiveestä vielä huomattavasti pidempi. Lakiesityksessä tulisi harkita hallintopäätösvelvoitteen poistamista tarkkailuajalta tai erikseen rajatuista välitöntä lääkehoitoa vaativista tilanteista. Mikäli tätä ei katsota mahdolliseksi, tulisi harkita mahdollisuutta toteuttaa välttämätön kiireellinen lääkehoito välittömästi, minkä jälkeen tehtäisiin hallintopäätös.

Turussa 2.10.2023

Jyrki Heikkilä

Tulosryhmäjohtaja, Tyks Psykiatria

Varsinais-Suomen hyvinvointialue